

Towarzyszenie małżeństwom w kryzysach w świetle adhortacji *Amoris laetitia*

Accompanying marriages in crises in the light of the
exhortation *Amoris laetitia*

Izabella Szajkowska CSFN

s.marcjanna@gmail.com

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Siostra ze Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu; doktorantka w Instytucie Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL (specjalizacja: duszpasterstwo rodzin); prowadzi badania naukowe nad formacją małżonków w Stowarzyszeniu Najświętszej Rodziny przy Zgromadzeniu SNR z Nazaretu.

Człowiek należy jednocześnie do świata duchowego i materialnego. Z tego faktu wynika jego niepowtarzalne piękno, możliwości, napięcie, trud istnienia oraz nieustannego stawania się. W każde ludzkie życie indywidualne i wspólnotowe wpisany jest rozwój, który obejmuje całego człowieka: ciało, ducha, psychikę¹. Wiąże się on nierozłącznie z przechodzeniem przez różne etapy życia, naturalnie naznaczone swoistymi kryzysami².

Przez „kryzys” w życiu jednostki można rozumieć moment zwrotny, stan, który cechuje się dużym napięciem emocjonalnym, uczuciem przerażenia, obawą przed utratą kontroli, poczuciem bezradności, różnymi formami dezorganizacji zachowania, a także objawami somatycznymi³. Kryzys dotyka człowieka od początku jego

¹ M.M. Gajda, *Rozwój. Jak współpracować z łaską*, Szczecin 2012, s. 12.

² Zob. Z. Płużek, *Psychologia pastoralna*, Kraków 1994, s. 103-114.

³ Zob. A. Jacyniak, Z. Płużek, *Świat ludzkich kryzysów*, Kraków 1997, s. 95-110.

istnienia. Korzenie kryzysów możemy odnajdywać na kartach Pisma Świętego począwszy od historii Abrahama, Mojżesza, Jeremiasza, aż po swoisty „symbol człowieka kryzysu” – Hioba (zob. Hi 44,5). Ludzie przeżywający kryzys „zaludniają” świat Biblii, „zamieszkują” jej stronnice. W języku biblijnym rzeczywistość kryzysu jest próbą oraz doświadczeniem⁴.

Zjawisko kryzysu, wpisane w życie człowieka, dotyka również komórki społecznej, jaką jest małżeństwo i rodzina. Kryzysy, przeżywane obecnie przez rodzinę, nierzadko prowadzą do osłabienia więzi małżeństwa, a także całej wspólnoty. Nie jest to jednak powodem, aby podzielać przekonanie o rychłym końcu bądź upadku małżeństwa i rodziny. Samo pojawianie się kryzysów jest zjawiskiem normalnym i może wynikać z naturalnego procesu rozwoju wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej. Ponadto każdy kryzys nosi w sobie możliwość rozwoju, a nie tylko destrukcji. Ważne jest to, w jaki sposób poszczególne pary przechodzą przez kryzysy i nimi zarządzają. Jeśli kryzys zostanie dobrze przeżyty, może mieć pozytywny wpływ rozwojowy. Jeśli jednak etap kryzysowy nie był przeżyty konstruktywnie, może oddziaływać destrukcyjnie na dalsze życie⁵.

Kościół od początku stara się poszukiwać adekwatnych dróg wspierania małżeństwa i rodziny. Podziela przekonanie, że każdy etap życia małżeńskiego niesie z sobą wyzwanie kształtowania siebie nawzajem, dojrzewania, w którym każdy z małżonków jest narzędziem Boga, aby pomagać drugiemu we wzrastaniu⁶. Kościół dąży do rozumienia zjawiska kryzysów, jakim podlega życie wspólnotowe i rodzinne oraz stara się wyjść im naprzeciw⁷. W niniejszym artykule podjęta zostanie próba odpowiedzi na pytanie, na czym polega duszpasterskie towarzyszenie małżonkom w kryzysach w świetle adhortacji papieża Franciszka *Amoris laetitia*.

⁴ Tamże, s. 15.

⁵ Por. P. Landwójtowicz, *Duszpasterskie wsparcie małżonków i rodzin w kryzysach*, [w:] J. Goleń (red.), *Towarzyszyć małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostolskiej „Amoris laetitia” dla duszpasterstwa rodzin*, Lublin 2017, s. 374.

⁶ Por. Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska „Amoris laetitia”* [dalej: AL], Kraków 2016, nr 221; R. Kucharčík, *Spouses Accompanying Marriages and Couples*, [w:] J. Goleń i in. (red.), *Catholic Family Ministry. The Scientific Reflection and the Practical Ministry of the Church*, Lublin 2018, s. 273.

⁷ P. Landwójtowicz, *Duszpasterskie wsparcie małżonków i rodzin...*, art. cyt., s. 374.

1. Kryzysy małżeńskie wyzwaniem duszpasterskim

Papież Franciszek wskazuje, że kryzys małżeński jest swoistym wyzwaniem⁸, na które trzeba mądrze odpowiedzieć. Pośród kryzysów małżeńskich adhortacja *Amoris laetitia* wyróżnia najpierw kryzys początków, wymagający pogodzenia różnic i odłączenia się od rodziców⁹. Małżonkowie wnoszą do wspólnej, nowej rodziny systemy wartości, przekonania oraz przyzwyczajenia z własnych rodzin pochodzenia. Odrębności mogą dotyczyć różnych kwestii – mniej lub bardziej istotnych. W tej sytuacji pojawia się zadanie renegocjowania i ustalania wspólnego funkcjonowania w wielu sferach życia na drodze wzajemnych ustępstw oraz kompromisów. Potrzeba negocjacji może obejmować sprawy posiłków, częstości kontaktów seksualnych, podziału władzy, sposobów komunikowania emocjonalnego, zakreslenia granic jednostki, ustalenia pola prywatności i intymności, a także kontaktów małżonków z rodzinami pochodzenia. Może także dotyczyć systemu przekonań religijnych, określenia ról kobiety i mężczyzny w małżeństwie oraz ich podziału¹⁰. Potrzeba ustalania, a czasem negocjowania może na tym etapie dotyczyć także decyzji o rodzicielstwie i przygotowania do niego¹¹.

Drugi kryzys, który mogą przeżywać małżonkowie, jest związany z narodzinami dziecka oraz jego potrzebami¹². Kryzys dotyczy zwykle podziału obowiązków wychowawczych i domowych, zmiany relacji z rodzinami pochodzenia, trudności związanych z rezygnacją z „bycia we dwoje” na korzyść „bycia we troje”. Ten etap wymaga większego wysiłku od kobiety, od której dziecko oczekuje emocjonalnej obecności¹³.

W dalszej kolejności papież Franciszek wskazuje na kryzys wychowania dziecka, które wymaga zmiany nawyków rodziców¹⁴. Nietatwe dla kobiety może okazać się ponowne podjęcie kariery

---

⁸ Wyzwanie oznacza trudne zadanie, wymagające wysiłku, poświęcenia, które często jest sprawdzianem kompetencji i odporności. J. Goleń, *The Challenges of Accompanying Families in Light of the Apostolic Exhortation „Amoris Laetitia”*, „Rocznik Teologii Katolickiej”, t. 17, z. 1, 2018, s. 103-104.

⁹ Por. AL, nr 235.

¹⁰ Por. I. Namysłowska, *Terapia rodzin*, Warszawa 1997, s. 18-20.

¹¹ Por. H. Liberska, *Rozwój rodziny i rozwój w rodzinie*, [w:] I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, Warszawa 2014, s. 227.

¹² AL, nr 235.

¹³ Por. I. Namysłowska, *Terapia rodzin*, dz. cyt., s. 20-21.

¹⁴ AL, nr 235.

zawodowej i związany z tym niepokój o dziecko. Pojawiać się też będą trudności zawodowe związane z powrotem po przerwie do pracy. Ta sytuacja może oznaczać dla męża wymóg zmiany podziału obowiązków i podjęcie części zadań wychowawczych. Może to ożywiać u niego rywalizacyjny niepokój¹⁵.

Czwartym kryzysem małżeńskim, o którym wspomina papież, jest kryzys wieku dojrzewania dziecka, które wymaga wiele energii, destabilizuje rodziców, a czasem przeciwstawia ich sobie¹⁶. W tym czasie dziecko zaczyna intensywnie poszukiwać własnej tożsamości¹⁷. Może ono przejawiać pewnego rodzaju nieufność wobec innych, doświadczać niebezpiecznego zamknięcia się w sobie, a także doznawać pierwszych klęsk i goryczy¹⁸. Wyzwaniem dla rodziców jest intensywny rozwój dziecka, jego przemiany fizyczne i psychiczne decydujące o dojrzałości¹⁹. W okresie dorastania dziecka rodzice mogą mieć trudności z jego stopniową separacją. Ważne jest, aby w młodym człowieku dokonała się ona bez poczucia winy, w spokoju, że rodzice „poradzą” sobie bez niego. Wówczas może on zachować prawo do zależności przy jednoczesnym prawie do wzrastającej z wiekiem niezależności oraz samodzielności. Separacja dziecka może wywoływać także kryzysy w diadzie małżeńskiej²⁰.

Piąty z możliwych w małżeństwie kryzysów określa się mianem „pustego gniazda”. Zmusza on małżonków do spojrzenia na siebie na nowo²¹. Odejście dzieci stawia ich przed wyzwaniem rekonstrukcji więzi małżeńskiej w obszarze emocjonalnym oraz odnalezienia celów i wartości na dalsze wspólne życie. Jeśli w tym okresie więź małżonków nie zafunkcjonuje na nowych warunkach, to w sytuacji nieobecności dzieci istnieje duże zagrożenie rozpadem rodziny. Jeśli owa rekonstrukcja się dokona, okres uwolnienia się od zobowiązań rodzicielskich otwiera nowe możliwości realizacji wspólnych marzeń²².

¹⁵ Por. I. Namysłowska, *Terapia rodzin*, dz. cyt., s. 21.

¹⁶ AL, nr 235.

¹⁷ Por. J.S. Turner, D.B. Helms, *Rozwój człowieka*, tłum. S. Lis i in., Warszawa 1999, s. 379.

¹⁸ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae”*, [w:] tenże, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, nr 38.

¹⁹ Por. Papińska Rada do spraw Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie*, Łomianki 1996, s. 88.

²⁰ I. Namysłowska, *Terapia rodzin*, dz. cyt., s. 22.

²¹ AL, nr 235.

²² I. Namysłowska, *Terapia rodzin*, dz. cyt., s. 23.

Szósty z kryzysów bywa określany jako stadium starzejących się rodziców²³. Od małżonków etap ten wymaga przystosowania się do końca kariery zawodowej, starzenia się oraz śmierci jednego z nich. Wymaga to także zmiany ról, w czym rodzicom może pomóc młodsze pokolenie. Od członków rodziny etap ten wymaga większej obecności, opieki, podejmowania trudnych decyzji²⁴.

Oprócz omówionych wyżej kryzysów, związanych z etapami rozwoju więzi małżeńskiej, papież Franciszek wskazuje na kryzysy osobiste, które mogą dotyczyć małżonków i wpływać na ich więź. Związane są one z trudnościami emocjonalnymi, społecznymi bądź duchowymi, a także trudnościami gospodarczymi lub pracą²⁵. Pośród kryzysów osobistych dokument papieski wymienia te związane z niedojrzałością emocjonalną. Implikuje ona trudności w nawiązywaniu relacji, które zostały spowodowane brakiem uzdrowienia ran z jakiegoś etapu życia. „Źle przeżyte własne dzieciństwo i młodość są wylęgarnią kryzysów osobistych, które w końcu mają wpływ na małżeństwo”²⁶. Podobnie źle przeżyta relacja z własnymi rodzicami, która nie została uzdrowiona, może ujawniać się na nowo i szkodzić życiu małżeńskiemu²⁷. Źródłem kryzysów małżeńskich – według Ojca Świętego – stają się ponadto nieoczekiwane okoliczności i zdarzenia, które mogą zakłócić życie rodzinne²⁸.

Duszpasterskie towarzyszenie małżonkom może pomóc im odkryć, iż przewyżczony kryzys nie musi prowadzić do mniej intensywnej relacji, ale przeciwnie – do jej udoskonalenia, konsolidacji i dojrzewania „wina jedności”. Papież stwierdza, że nie żyje się razem

---

²³ Tamże, s. 23.

²⁴ AL, nr 235.

²⁵ Por. AL, nr 236.

²⁶ AL, nr 239. Papież pisze: „Czasami osoby potrzebują, choćby w wieku czterdziestu lat, opóźnionego dojrzewania, które powinny być osiągnąć pod koniec okresu młodzieńczego. Czasami kochamy miłością egocentryczną, właściwą dziecku, zatrzymaną na pewnej fazie, w której rzeczywistość ulega zaburzeniu i żyje się kaprysem, iż wszystko powinno kręcić się wokół własnego ja. Jest to miłość niemożliwa do nasycenia, która krzyczy i płacze, kiedy nie otrzymuje tego, czego chce. Innym razem kocha się miłością, która zatrzymała się na etapie młodzieńczego dojrzewania, naznaczonym konfrontacją, gorzką krytyką, zwyczajem obwiniania innych, logiką uczuć i fantazji, gdzie inni powinni wypełnić nasze pustki lub popierać nasze kaprysy. [...] Wiele osób kończy swoje dzieciństwo, nigdy nie doświadczony bycia kochanymi bezwarunkowo, a to rani ich zdolność do obdarzania zaufaniem i dawania siebie” (tamże, nr 239-240).

²⁷ Tamże, nr 240.

²⁸ Tamże, nr 236.

po to, aby być coraz mniej szczęśliwymi, ale raczej trzeba otworzyć się na nowy etap i dzięki temu uczyć się być szczęśliwymi w nowy sposób. Kryzysy małżeńskie niosą ze sobą możliwość uczenia się, która pozwala pogłębić intensywność wspólnego życia, albo odnaleźć nowe znaczenie doświadczenia małżeńskiego²⁹. Z tego względu można je postrzegać jako okazję do głębokiego spotkania na poziomie osobowym. Nie jest to banalne podejście do trudności, z jakimi borykają się małżonkowie przeżywający kryzysy. Kryzys stwarza okazję do głębszego pochylenia się nad zaistniałymi sytuacjami, ich ciężarem, bólem, a także cierpieniem³⁰. Takie podejście wymaga jednak od małżonków dobrej woli i pewnych umiejętności dialogu. W ich nabywaniu pomocne jest wsparcie duszpasterskie³¹.

Kryzysy osobiste, leżące u podłoża kryzysów małżeńskich, zwłaszcza kryzysy emocjonalne związane z brakiem dojrzałości, wymagają uzdrowienia, które winno obejmować wydarzenia z własnej historii oraz relacje z rodzicami. Jeśli proces uzdrowienia własnej historii nie został wcześniej podjęty, należy przejść go w małżeństwie.

„Wymaga to uznania potrzeby uzdrowienia, nieustannego proszenia o łaskę przebaczenia i przebaczenia sobie, przyjęcia pomocy, poszukiwania motywacji pozytywnych i ponownego próbowania zawsze od nowa. Każdy musi być bardzo szczery wobec siebie, aby uznać, że jego sposób przeżywania miłości ma te elementy niedojrzałości. Nawet jeśli wydaje się oczywiste, że cała wina leży po stronie drugiej osoby, to nigdy nie jest możliwe przewyciężenie kryzysu, gdy się oczekuje, że tylko druga osoba się zmieni. Trzeba również zadać sobie pytanie odnośnie do tego, co ktoś mógłby osobiście rozwinąć czy uleczyć, aby pomóc przewyciężyć konflikt”³².

Wyzwanie, jakie niosą ze sobą nieoczekiwane okoliczności mogące zakłócić życie rodzinne, wymaga od małżonków gotowości do przebaczenia i pojednania. Kroki przebaczenia trzeba stawiać z pokorą i empatią, gotowością dostrzeżenia własnych błędów oraz rezygnacją z oskarżania współmałżonka³³.

²⁹ Por. tamże, nr 232.

³⁰ Por. tamże, nr 234.

³¹ I. i J. Grzybowski uważają, że „przekazanie małżonkom zasad dialogu przynosi im odnowienie więzi, pogłębienie porozumienia, a nierzadko odbudowanie związku”. Ciż, *Towarzystwo w Spotkaniach Małżeńskich*, [w:] J. Goleń (red.), *Towarzyszyć małżeństwu i rodzinie...*, dz. cyt., s. 437.

³² AL, nr 240.

³³ Por. AL, nr 236.

W kryzysach małżeńskich, będących wyzwaniem duszpasterskim, to sami małżonkowie udzielają sobie wzajemnego wsparcia. Należy także pamiętać o jedynającym działaniu łaski Bożej, dzięki której „znaczny procent kryzysów małżeńskich udaje się przewyciężyć w sposób zadowalający”³⁴. Skuteczna współpraca z łaską Bożą wymaga jednak permanentnej zgody na życie przebaczeniem. Umiejętność przebaczenia oraz poczucie otrzymania go powinny być podstawowym doświadczeniem w życiu rodzinnym. Niekiedy konieczne staje się zwrócenie się o profesjonalną pomoc³⁵.

2. Kto i jak może towarzyszyć małżonkom?

Aby małżonkowie mogli stawić czoło kryzysowi, trzeba, aby „byli oni obecni” we własnym kryzysie. Jest to trudne, ponieważ czasami małżonkowie będący w kryzysie izolują się, ażeby nie ujawnić tego, co czują – wycofują się w milczeniu. W takich chwilach należy starać się tworzyć przestrzeń kontaktu opartego na zaufaniu, aby mówić „z serca do serca”³⁶. Małżonkom jednak nie jest łatwo rozmawiać ze sobą w ten sposób w sytuacji kryzysowej, zwłaszcza gdy wcześniej nie nauczyli się tego czynić. Wówczas warto, aby próbowali oni odkrywać ukryte przyczyny kryzysu, tkwiące w ich sercach. Dotarcie do nich i ich wypowiedzenie może przypominać „poród, który minie i pozostawi nowy skarb”³⁷ w postaci ulgi, a może także znalezienia rozwiązania. Obecność we własnym kryzysie polega zatem na zaangażowaniu małżonków w tworzenie klimatu zaufania oraz odkrywaniu głębokich przyczyn kryzysu.

Trudności małżonków w zaakceptowaniu kryzysu, rozmowie ze sobą, która docierałaby do jego przyczyn oraz ich wypowiedzaniu, nierzadko domagają się obecności osób wspierających, jak również mądrego towarzyszenia. Według A. Tomkiewicza celem towarzyszenia jest doprowadzenie osób przeżywających trudności i kryzysy do pojednania z sobą samym, ze swoimi bliskimi oraz z Bogiem³⁸. Wymaga to czasu, całościowego podejścia do problemu, a także pociąga za sobą korzystanie z pomocy osób kompetentnych zarówno w wymiarze

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże.

³⁶ Por. AL, nr 234.

³⁷ Por. tamże.

³⁸ A. Tomkiewicz, *Rozmowa duszpasterska na przełomach życia rodzinnego*, [w:] R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń (red.), *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, Lublin 2013, s. 495.

duchowym, jak i psychologicznym. Fundamentalnym elementem tej pomocy jest obecność, umiejętność słuchania oraz rozumienia komunikatów niewerbalnych, a także pogłębione spojrzenie, pozwalające docierać do psychicznych i duchowych źródeł kryzysu. Papież Franciszek wskazuje na trzy grupy osób wezwanych do towarzyszenia małżonkom w kryzysach: duszpasterzy, specjalistów, doświadczonych małżonków.

2.1. Duszpasterze

Głównym zadaniem duszpasterzy jest zachęcanie rodzin do wzrastania w wierze oraz pomoc w jej umacnianiu³⁹. Ważne jest także ukazywanie znaczenia miłości małżeńskiej i wspieranie małżonków w jej realizacji. Małżonkowie są wdzięczni duszpasterzom za ukazywanie motywacji „do odważnego postawienia na miłość silną, solidną, trwałą, zdolną do stawienia czoła temu wszystkiemu, co pojawia się na ich drodze”⁴⁰. To duszpasterskie wsparcie jest ważne dla małżonków we wszystkich momentach ich życia, również w czasie kryzysu. Podobnie jak kiedyś osoby przychodziły ze swoimi problemami do Chrystusa i apostołów, tak dzisiaj ludzie pragną indywidualnego kontaktu duszpasterskiego. Często zdarza się, że ksiądz jest pierwszą osobą, do której zwracają się małżonkowie lub osoby przeżywające różne trudności. Zaufanie wiernych do duszpasterzy należy dobrze zagospodarować pastoralnie⁴¹.

Towarzyszenie duchowe duszpasterzy odwołuje się do wzoru samego Jezusa – Dobrego Pasterza. On ukazał „sztukę towarzyszenia” i formował do niej swoich uczniów. Towarzysząc uczniom idącym do Emaus (zob. Łk 24,13-35), uwidoczniał, w jaki sposób On sam jest obecny podczas towarzyszenia. Wskazał na słowo Boże, Eucharystię i inne sakramenty oraz wspólnotę Kościoła, wyobrażoną przez Wieczernik, do którego dwaj uczniowie wracają⁴². Zmartwychwstały Jezus dostrzegł trudności oraz poczucie zawodu i beznadziejności swoich uczniów w związku z Jego śmiercią. Spotkał ich w drodze i nawiązał z nimi dialog, postawił konkretne pytania, dotyczące ich stanu uczuciowego („Dlaczego jesteście smutni?”), a następnie pozwolił im się wypowiedzieć. W ten sposób Mistrz, towarzyszący w drodze,

³⁹ Por. AL, nr 227.

⁴⁰ AL, nr 200.

⁴¹ Por. AL, nr 227, 300; R. Kucharčík, *Spouses Accompanying Marriages...*, art. cyt., s. 274.

⁴² R. Kucharčík, *Spouses Accompanying Marriages...*, art. cyt., s. 275.

wskazał na sposób radzenia sobie ze smutkiem i rozczarowaniem. Dopiero później naświetlił sytuację słowem Bożym i wyjaśnił uczniom położenie, w którym się znaleźli. W przeżywanym kryzysie uczniowie stopniowo zrozumieli swoją sytuację oraz rozpoznawali w Chrystusie Boga, który wszedł w ich rzeczywistość i ludzkie położenie⁴³.

Jednym z podstawowych „narzędzi” posługi duszpasterzy w sytuacjach kryzysowych jest sakrament pokuty i pojednania oraz kierownictwo duchowe⁴⁴. Stanowią one bezcenne bogactwo duchowe Kościoła⁴⁵. Papież Franciszek akcentuje także potrzebę zachęty małżonków do uczestnictwa w rekolekcjach⁴⁶. Wskazuje, że małżonków należy zachęcać do „tworzenia cotygodniowych przestrzeni modlitwy rodzinnej, ponieważ rodzina, która razem się modli, trwa razem”⁴⁷. Ponadto ukazuje odwiedziny duszpasterskie rodzin jako okazję do zaproszenia wszystkich członków rodziny do wspólnej modlitwy jedni za drugich oraz powierzania rodziny w ręce Pana. Papież pragnie, by duszpasterze zachęcali małżonków i członków rodziny do indywidualnego oddawania Bogu swoich tajemnych krzyży⁴⁸. Kontynuując zagadnienie towarzyszenia przez duszpasterzy, Ojciec Święty podpowiada też, że „kancelaria parafialna powinna być w stanie serdecznie przyjąć i zająć się pilnymi sprawami rodzinnymi lub ułatwić kontakt z kimś, kto może służyć im pomocą”⁴⁹.

Papież Franciszek dostrzega jednak, że „kapłanom często brakuje odpowiedniej formacji, aby podjąć złożone dzisiejsze problemy rodzin”⁵⁰. Ponadto Ojciec Święty podkreśla potrzebę formacji, umożliwiającej dojrzewanie emocjonalne⁵¹. Wyraża też przekonanie, że Kościół będzie musiał wprowadzić swoich członków do „sztuki towarzyszenia”, do zdrowej bliskości pełnej szacunku i współczucia, które jednocześnie będzie leczyło, wyzwalało oraz zachęcało do dojrzewania w życiu chrześcijańskim⁵².

⁴³ Por. A. Tomkiewicz, *Rozmowa duszpasterska na przelomach...*, art. cyt., s. 497.

⁴⁴ Por. AL, nr 211, 227.

⁴⁵ AL, nr 204.

⁴⁶ AL, nr 227, 229.

⁴⁷ AL, nr 227.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ AL, nr 229.

⁵⁰ AL, nr 202.

⁵¹ AL, nr 203.

⁵² Por. Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*, Kraków 2014, nr 169; AL, nr 294; R. Kucharčík, *Spouses Accompanying Marriages...*, art. cyt., s. 273.

2.2. Doradcy i specjaliści

Czasem sytuacja kryzysowa małżonków jest skomplikowana, ponieważ przyczyną napięć i konfliktów małżeńskich jest niedojrzałość osobowości lub nieprzepracowane doświadczenia z dzieciństwa. Rodzą one egocentryzm, skupienie na sobie oraz trudności z przebaczeniem. W takich sytuacjach pomoc duchowa może okazać się niewystarczająca. Podobnie inne trudne sytuacje rodzinne, zwłaszcza te, w których obecne są uzależnienia, zdrada, przemoc domowa bądź nadużycia seksualne, wymagają profesjonalnego towarzyszenia specjalistów⁵³. Dokument papieski wymienia wśród nich terapeutów, psychologów, pedagogów, seksuologów, lekarzy, pracowników socjalnych, kuratorów nieletnich i rodzinnych, doradców⁵⁴. Pomoc małżonkom w szczególnie trudnych sytuacjach jest możliwa przede wszystkim wtedy, gdy wyrażają oni gotowość skorzystania z niej. Jednak w niektórych sytuacjach, o jakich wspomniano, potrzebna jest interwencja kryzysowa organów prawnych, zabezpieczająca osoby pokrzywdzone oraz nakazująca poddanie się terapii lub resocjalizacji.

Pomocą w towarzyszeniu małżonkom przeżywającym kryzysy, posiadającą także wymiar profilaktyczny, są konferencje specjalistów i warsztaty formacyjne dotyczące konkretnych problemów życia rodzinnego. Cennym wsparciem dla małżonków na tym polu jest wieloraka działalność ośrodków poradnictwa małżeńskiego⁵⁵.

2.3. Doświadczeni małżonkowie

W towarzyszeniu duszpasterskim małżonkom w kryzysach istotną rolę odgrywa obecność i pomoc doświadczonych małżeństw. Chrystus

„udziela małżonkom chrześcijańskim, mocą małżeństwa podniesionego do godności sakramentu, specjalnego apostołskiego mandatu, posyłając ich jako robotników do swojej winnicy, a w sposób szczególny na pole życia rodzinnego”⁵⁶.

⁵³ Por. AL, nr 204, 229.

⁵⁴ Tamże, 204.

⁵⁵ AL, nr 229.

⁵⁶ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Familiaris consortio”*, [w:] tenże, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, dz. cyt., nr 71.

Według papieża Franciszka małżeństwa z uwagi na łaskę sakramentu są głównymi podmiotami duszpasterstwa rodzinnego⁵⁷. Towarzystwo małżonkom ma na celu wspieranie rozwoju wiary oraz miłości małżeńskiej poprzez obecność par małżeńskich, posiadających odpowiednią formację. Jest ono realizowane przez dzieci Kościoła i zmierza do stworzenia stabilnej, a także progresywnej relacji między prowadzącymi i prowadzonymi. Nie koncentruje się na pośpiesznym rozwiązywaniu problemów, ale zakłada, że osoby i pary potrzebują czasu, aby dojrzewać w wierze i miłości⁵⁸.

Z powyższych względów znaczącą rolę w parafii odgrywa obecność doświadczonych małżeństw, które mogą służyć młodszym⁵⁹. Kontakt wiernych z kapłanem stwarza okazję do włączenia małżeństw w towarzyszenie małżonkom i parom. Duszpasterz może skierować do swoich współpracowników – przygotowanych małżonków – małżeństwa zwracające się do niego po pomoc⁶⁰. Wówczas warto zachęcać pary do regularnego spotykania się w celu rozwoju życia duchowego i wzajemnego wsparcia w konkretnych potrzebach życiowych. Ważną rolę na polu towarzyszenia małżonkom mogą odgrywać także stowarzyszenia, wspólnoty, jak również ruchy zrzeszające rodziny⁶¹.

Według papieża Franciszka duszpasterstwo małżeństw powinno być „duszpasterstwem więzi”, które pomaga zarówno w dojrzewaniu miłości, jak i w przezwyciężaniu chwil trudnych. Ważną rolę w takim duszpasterstwie mogą odegrać dyspozycyjne rodziny, do których małżonkowie mogliby zwrócić się po pomoc⁶². Doświadczeni i uformowani małżonkowie mogą pomóc parom przeżywającym trudności zaakceptować kryzys oraz konstruktywnie go przeżyć, unikając przerażenia bądź pochopnych decyzji. Mogą im pomóc odkryć dobrą wiadomość, jaką każdy kryzys w sobie kryje⁶³. Priorytet, jaki w duszpasterstwie rodzin posiada w naszych czasach zadanie umacniania miłości małżeńskiej oraz pomaganie w leczeniu ran, wynika w dużym stopniu z jego funkcji profilaktycznej wobec rozszerzania się dramatu rozwodów⁶⁴.

⁵⁷ AL, nr 200.

⁵⁸ Por. J. Granados i in., *Amoris laetitia. Accompagnare, discernere, integrare. Vademecum per una nuova pastorale familiare*, Siena 2016, s. 14; R. Kucharčík, *Spouses Accompanying Marriages...*, art. cyt., s. 273.

⁵⁹ Por. AL, nr 223.

⁶⁰ R. Kucharčík, *Spouses Accompanying Marriages...*, art. cyt., s. 274.

⁶¹ AL, nr 223.

⁶² AL, nr 211.

⁶³ Por. AL, nr 232.

⁶⁴ AL, nr 246.

*

Towarzystwo małżonkom w kryzysach jest sytuacją wymagającą rzetelnego rozeznawania, umiejętności słuchania, obecności, a nade wszystko sztuki ukazania, że to, co jawi się w danym momencie jako droga bez wyjścia, może stać się okazją do głębszego, bardziej świadomego życia. Ważna jest pomoc, by odkryć, że każda chwila w życiu człowieka dzieje się „po coś”. Wówczas bliskie stają się słowa Koheleta:

„Jest czas rodzenia i czas umierania, czas sadzenia i czas wrywania tego, co zasadzono, czas zabijania i czas leczenia, czas burzenia i czas budowania, czas płaczu i czas płasów” (Koh 3,2-4).

Czas kryzysu jest wpisany w egzystencję człowieka i życie małżonków – jawi się jako swoiste wezwanie do rozwoju. Zadaniem tych, którzy pragną towarzyszyć małżonkom w kryzysach, jest wspieranie ich konkretną pomocą duszpasterską lub specjalistyczną oraz świadectwem wiary i miłości małżeńskiej⁶⁵. Małżonkowie mogą dzięki temu odkryć, że kryzys stanowić może drogę do głębszego rozumienia i przyjęcia siebie oraz współmałżonka.

~•~

IZABELLA SZAJKOWSKA CSFN

Towarzystwo małżeństwom w kryzysach w świetle adhortacji *Amoris laetitia*

Streszczenie

W artykule podjęta została próba odpowiedzi na pytanie, na czym polega duszpasterskie towarzyszenie małżonkom w kryzysach w świetle adhortacji papieża Franciszka *Amoris laetitia*. Omówione zostały kryzysy: początków, narodzin dziecka, jego wychowania i dojrzwania, „pustego gniazda”, starzejących się rodziców. Wiążą się one z trudnościami: emocjonalnymi, społecznymi, duchowymi, gospodarczymi, zawodowymi, niedojrzałością emocjonalną.

Do grupy osób wspierających w kryzysach zalicza się duszpasterzy, doradców i specjalistów, a także doświadczonych małżonków. Ich zadaniem jest wspieranie małżonków w kryzysie pomocą

⁶⁵ Zob. J. Goleń, *A Witness That Supports the Love of the Spouses*, [w:] J. Goleń i in. (red.), *Catholic Family Ministry...*, dz. cyt., s. 252-259.

duszpasterską lub specjalistyczną oraz świadectwem wiary. Wymaga to rzetelnego rozeznawania, umiejętności słuchania, a nade wszystko sztuki ukazania, że to, co jawi się w danym momencie, jest okazją do bardziej świadomego życia.

Słowa kluczowe: *Amoris laetitia*, duszpasterstwo małżeństw, kryzysy małżeńskie, towarzyszenie małżonkom.

IZABELLA SZAJKOWSKA CSFN

**Accompanying marriages in crises in the light of the exhortation
*Amoris laetitia***

Abstract

The article attempts to answer the question: What is the pastoral accompaniment to spouses in crises in the light of Pope Francis' exhortation *Amoris laetitia*. Crises such as: the beginnings, arrival of a child, raising and maturing a child, „empty nest” syndrome and the crisis of aging parents were discussed. They involve emotional, social, spiritual, economic or professional difficulties along with emotional immaturity.

The group of people supporting in crises consists of: priests, advisors and specialists as well as experienced spouses. Their task is to support couples in crisis with pastoral or specialist assistance and a testimony of faith. It requires very reliable insight, the ability to listen and, above all, the art of showing that what appears in a given moment of life is an opportunity for a more conscious life.

Keywords: marital crises, pastoral marriage counselling, accompaniment to spouses, *Amoris laetitia*.